
IVO MAROEVIĆ □ Filozofski fakultet, Katedra za muzeologiju, Odsjek za informacijske znanosti, Zagreb

IMA LI PROMJENA U MUZEJSKOJ PRAKSI? Samo pitanje u naslovu je retorično. Svjedoci smo svakodnevnih promjena u svijetu koje su rezultat dinamičnog društvenog i gospodarskog razvitka koji tendira prema globalizaciji, ekstremno brzog tehnološkog napretka, promjena prirode, novih potreba i aspiracija ljudi u svim aspektima njihova života i to od pojedinca do različitih socijalnih grupa. Te su promjene izraženije u pojedinim dijelovima svijeta, tako da se prožimaju utjecaji i poticaji, težnje i mogućnosti, očekivanja i rezultati. Na svoj način svi se ti procesi održavaju u muzejskoj praksi i to u svim njezinim oblicima, negdje više negdje manje.

Pokušamo li tek kratko naznačiti u čemu se navedene promjene očituju u muzejskoj praksi, tada ćemo, uz opasnost da u ovako općem prikazu ponešto izostavimo, morati krenuti po nekoj logici muzejskog posla.

Svakodnevno se, i to ponekad vrlo ozbiljno mijenjaju kriteriji i poticaji skupljanja ili muzealizacije (da upotrijebimo klasični muzeološki termin) predmeta materijalne kulture koji čine muzejski zbirni fond. Oni se u posljednje vrijeme u muzejima vrlo precizno definiraju onim što zovemo individualiziranim muzejskim poslanjem. No, to istodobno znači da raste i postotak škartiranja ili demuzealizacije onih predmeta koji tim poslanjem više nisu obuhvaćeni pa se mogu ili prodati ili dati nekom drugom muzeju čije poslanje zadovoljavaju. Taj bismo proces mogli već nazivati procesom remuzealizacije. Uz to se pojačavaju svi oblici zaštite muzejske građe, uvode novi koji unapređuju dotadašnju praksu, dok preventivna zaštita postaje gotovo *conditio sine qua non* sa svim svojim kriterijima, postupcima i opremom koji često mijenjaju sliku muzeja kakvu smo do sada imali.

Polivalentna istraživanja dovode do nove valorizacije muzejskog zbirnog fonda. Otvaraju se nova saznanja. Predmeti dobivaju više slojeva značenja koji se mogu promatrati i proučavati multidisciplinarno i interdisciplinarno. Muzeološkim rječnikom kazano, dolazi do sve većeg širenja polja muzealne određenosti predmeta zbirnog fonda iz čega proizlazi sve veća primjenjivost muzejske građe svim segmentima i oblicima muzejskog djelovanja. Istraživanja rezultiraju neomeđenim procesom dokumentiranja ili bilježenja znanja i spozna-

ja o muzejskoj građi, s time da nove tehnologije i nova znanstvena dostignuća otvaraju sve novije oblike i načine dokumentiranja. Tu su računalna tehnologija, digitalna fotografija, prijenos zatečene dvodimenzionalne slikovne dokumentacije na ekrane računala i njihova pohrana i uporaba na nove načine, novi oblici i metode istraživanja materijalne strukture predmeta i uporaba na nove načine, novi oblici i metode istraživanja materijalne strukture predmeta, kao i niz drugih tehnologija uveli revolucionarne promjene u sve oblike registriranja i dokumentiranja muzejske građe, ali i svih ostalih muzeoloških procesa u muzejima.

Gotovo su se isto toliko velike i dalekosežne promjene dogodile i u načinima muzejske komunikacije. Svi oblici muzejske komunikacije, od stalnih postava do povremenih i tematskih izložaba, preko svih vrsta publiciranja među koje je uz knjige, kataloge i druge vrste klasičnih publikacija ravnopravno ušla produkcija CD-a, video vrpce i nepreglednih stranica Interneta pomoću kojih svijet stvarno postaje "globalno selo" (kako je svojedobno vizionarski govorio McLuhan), a muzeji u njemu tek jedna od mogućih razbibriga koje ispunjavaju slobodno vrijeme, izazivaju znatiželju, ponekad i poticaj za posjet i suočavanje s muzejskom zbiljom u realnom svijetu. Sve to potiče usvajanje novih znanja na nekonvencionalan način. U klasičnom muzejskom svijetu promjene su se zbile u pravcu organiziranja velikih tematskih izložaba u kojima se izlažu predmeti iz različitih muzeja i sredina stvarajući nove sustave spoznaje koji su se prije događali na imaginarnoj razini. Time iskoristivost muzejskih predmeta eksponencijalno raste, a usporedno s time dimenzija i dostupnost nekonvencionalnog širenja znanja. Gostujuće izložbe prenose pak iskustva, poruke i spoznaje iz jedne sredine u drugu, pomažući uspostavljanju boljeg razumijevanja među njima. Veliki projekti koji se istodobno ostvaruju u više zemalja, poput nedavno ostvarenog projekta muzeološke interpretacije karolinške Europe u ranom srednjem vijeku (Paderborn, York, Barcelona, Brescia, Split, 1998.-2001.), novi su poticaji promjeni dimenzija muzejske komunikacije. Na istoj se razini događa mnogostrana primjena novih vizualnih medija u muzejskim izložbama. Multimedija je na izložbama postala normalno sredstvo prenošenja poruka i stvaranja ambijentalne vizualne

podrške iz realnog svijeta onom svijetu artefakata, naturfakata i mentefakata koji žive i koji se izlažu u muzeološkom kontekstu. Svijet računala sa svojim pristupom podacima kao i mnogi oblici interakcije što ih računala omogućuju, otvaraju bitno drukčije mogućnosti komuniciranja, vlastiti individualni pristup svakog pojedinca, bez obzira na to što se takav pristup u situacijama neodmjerene primjene može pretvoriti u svojevrsni "play station" za djecu i odrasle. Na kraju, virtualni muzej, koji snažno ulazi u teoriju i praksu muzeologije, otvara niz novih poticaja ali i dilema dovodeći već sada ponekad u pitanje svrhu postojanja klasičnog muzeja takvog kakvog poznajemo. Sa svojim mogućnostima interpretacije, manipulacije i stvaranja virtualne stvarnosti, virtualni muzej postaje moćno sredstvo stvaranja predodžbi o svijetu, koje je moguće steći pred zaslonom računala. S druge pak strane, eko-muzeji i muzeji na otvorenom raznih vrsta pridonose širenju razumijevanja i uporabe kulturne baštine u širem smislu, a pridodamo li tome muzeološku interpretaciju kulturne i prirodne baštine "in situ", tada otkrivamo tek jedan od aspekata snažne društvene važnosti muzejske komunikacije koja sve više širi raspon i prožima društveni život od moguće introvertiranosti virtualnog svijeta do stvaranja uvjeta za novi i drukčiji način života određen i prožet baštinom.

Dodamo li na kraju raspon okvira u kojima se odvija muzejska praksa, tada se slika aktualnih promjena primjereno zatvara. Nove muzejske zgrade postaju arhitektonski izazov u kojima funkcija klasičnog muzeja gotovo da postaje sporedna stvar (spomenuo bih tek aktualne arhitekta Daniela Libeskinda, Franka Gehrya). Nova tehnologija mijenja muzejski svjetonazor i postavlja nova pravila ponašanja razapeta između dvije krajnosti: samodostatnosti i globalizacije. Nove potrebe rastu i traže nova znanja. Širi se lepeza stručnjaka koji su neophodni za rad u muzeju. Klasični kustos, specijalist za pojedinu akademsku disciplinu koji se bavi svojom zbirkom uglavnom postupno gubi tlo pod nogama. Nove društvene situacije poput privatizacije muzeja i traženja novih sadržaja, a uz to njihov ulazak u tržišnu utakmicu mijenjaju strukturu i metode upravljanja muzejima. Industrija baštine postaje stvarnost koja mijenja tradicionalnu muzejsku praksu.

JE LI TEORIJA DOVOLJNA DA BI SE OVLADALO PRAK-SOM? Mi, koji se bavimo muzeologijom kao akademskom disciplinom vrlo ćemo jednostavno dati negativan odgovor na pitanje postavljeno u naslovu. Teoretski pristup tek je jedan od segmenata akademskog pristupa muzejskom fenomenu čiju praksu promatramo i u njoj sudjelujemo. Muzeologija kao akademska disciplina razvija se, kao i svaka takva disciplina, na tri razine: povijesnoj, teorijskoj i praktičnoj. Iako je legitimno bavljenje svakom od razina, čak i njihovim segmentima, potreba nužne povezanosti tih triju razina gotovo da je neminovna. Način promišljanja postaje defektan ako tu

vezu ne uspostavimo u onom opsegu u kojem je to nužno da bi se shvatila neizbježna međudjelovanja.

Zadržimo li se na teorijskoj razini, postaje jasno da teorija i njezini pristupi unapređuju razvitak muzejske prakse, ali i da muzejska praksa bitno utječe na promjene i usavršavanja teorijskih pristupa. Globalno gledajući teoretski pristupi mogu dvojako djelovati na muzejsku praksu:

a. ograničavajuće djelovanje oslanja se na statičke modele koji su utemeljeni na tradicionalnom muzeju. Ti modeli omogućuju stabilan rast i unapređivanje muzejske prakse, sa sporim promjenama i bez iznenađujućih rezultata.

b. stimulativno djelovanje koristi se dinamičkim modelima u kojima se potiče jača interakcija s povijesnim iskustvom i praksom. Eksperimenti i traganja postaju temelji razvitka. Oni omogućuju brži rast, jaču ekspanziju, ali i potencijalno veću opasnost pogreške.

I jedan i drugi način djelovanja nisu isključivi. Moguće su i poželjne varijante kombinirane uporabe statičkih i dinamičkih modela kako bi se individualizirao pristup praksi svakog pojedinog muzeja. Oba određenja mogućih modela imaju zajednička polazišta, samo su im putevi prema cilju različiti, ovisno o formuliranju i vremenskoj udaljenosti cilja. Pokušajmo proanalizirati koja su im zajednička polazišta.

Muzej kao institucija temeljna je konstanta. Ona može mijenjati praktične oblike pojavljivanja i ustroja: od muzeja kao klasične ustanove, preko muzeja kao kulturnog centra i lokaliteta "in situ", do svojevrsnog virtualnog muzeja koji se generira iz digitalizirane dokumentacije. Konstantno širenje ICOM-ove definicije muzeja i raspon organizacijskih oblika koji ona pokriva, tek potvrđuju nestabilnost pojma muzejske ustanove u odnosu na konstantu institucije. Jer, kao što svojedobno reče Peter van Mensch *kao strukturalistička kategorija (društveni sustav) termin muzej ima znatno širi raspon nego kad se primjenjuje kao povijesno i društveno-kulturalno određena ustanova* (van Mensch 1992:221). Muzeologija se bavi muzejem kao institucijom, dok se muzeografija bavi muzejem kao konkretnom ustanovom.

Muzejski predmet (ili, da se muzeološki izrazim "muzealija") i *muzejske zbirke i zbirni fond* temeljne su odrednice na koje se vežu sve dokumentacijske, komunikacijske i informacijske aplikacije, koje postupno poprimaju virtualni oblik. Na njima se temelji veza između muzeologije i temeljnih akademskih i znanstvenih disciplina. Oni su taj "spiritus movens" koji pokreće i objašnjava cjelokupnu muzejsku praksu. Materijal, oblik i značenje muzejskih predmeta nerazdruživo su trojstvo koje međusobnim odnosima kontrolira i regulira kriterije stvaranja i održavanja, kao i opseg zbirke i procesa čuvanja i izučavanja njihovih sadržaja, kao i potencijalnih oblika stvaranja i komuniciranja muzejskih poruka.

Muzejska komunikacija nesputani je način uspostavljanja dijaloga muzeja s društvenom i fizičkom okolinom. U njoj se dodiruju kronološko vrijeme i vrijeme komunikacije. Dodir prošlosti i sadašnjosti gotovo da je nenadomjestiv u muzejskoj komunikaciji. Znanje (ili drugim riječima informacije) pohranjeno u muzejskim predmetima, zbirkama i dokumentaciji naprosto se neposredno prenosi ljudima koji sudjeluju kao primatelji na onoj drugoj strani komunikacijskog procesa. Filtrirane kroz koje se propušta ta velika količina značenja posredstvom materijala i oblika muzejskih predmeta nazivamo interpretacijom, koja uporabom raznih oblika selekcije, isticanja, tumačenja i stvaranja konteksta aktualizira poruku povezujući je sveudilj s trenutkom sadašnjosti, tom čvrstom ali veoma mekom granicom između prošlosti i budućnosti. Interpretacija često biva kontrolirana, uvjetovana nekim konkretnim političkim, društvenim, gospodarskim ili znanstvenim razlozima koji su aktualni u dotičnom komunikacijskom vremenu. No ta se kontrola ne događa na svim razinama komunikacije. Što se komunikacija više individualizira, to je mogućnost kontrole sve manja i manja. Te su dvije veličine naprosto obratno proporcionalne.

MOŽE LI MUZEOLOGIJA POMOĆI MUZEJSKOJ PRAKSI?

Naravno, da je moj odgovor pozitivan na postavljeno pitanje. Muzeologija može pomoći nudeći moguće instrumente za upravljanje promjenama. Bez primjerenih instrumenata promjene mogu izbjeći kontroli i tada više nećemo biti u stanju njima upravljati. One će se početi ponašati vođene vlastitom logikom, što više promjena, to bolje. Tada ćemo se početi baviti promjenama, a ne meritumom stvari. Već i sam naslov ovog našeg zajedničkog sastanka sugerira da se je muzejska praksa na neki način otrgla kontroli i da joj treba teoretska podrška. Korak do muzeološke podrške, koja nas sili da nastale promjene promatramo integralno, kako bismo shvatili da ih tek tako možemo kontrolirati, upravo je pred nama. Stoga će i moje viđenje krenuti analitički prema pojedinim razinama muzeološkog razmatranja, da bi sinteza ukazala na nedostatnost razvijanja i unapređivanja tek jedne od njih, one teorijske, koja se u muzejskoj praksi danas najčešće usput spominje. No, krenimo redom.

Na **povijesnoj razini** treba nastojati da se usvoji dovoljno veliko znanje o razvitku ideje i institucije muzeja, sa svim pojavnim oblicima muzeja, kako bi se razvila svijest o razvitku kao procesu u kojemu se integriraju prošlost i sadašnjost, da bi put u budućnost bio što uspješniji. Učenjem na dosezima i pogreškama prošlosti i uočavanjem međuzavisnosti između muzeja i društvenih, gospodarskih, političkih, kulturnih, znanstvenih i tehnoloških okolnosti u kojima se odvijala muzejska djelatnost stvara se svijest o potrebi uvažavanja spoznatih zakonitosti u svakodnevnoj praksi. Potpuno se valorizira vrijeme kao faktor koji će pri-

donijeti poticanju i usporavanju mogućih promjena. Ta svijest da se promjene događaju u sadašnjosti ne može biti potpuna ako ne shvatimo da je sadašnjost dinamični umetak ili neodvojiva veza između prošlosti i budućnosti.

Na **teorijskoj razini** nužno je definirati modele i procese muzeološkog promišljanja, one ključne i nenadomjestive veze između materijalnog i duhovnog, koja se odvija u procesima prepoznavanja i očuvanja značenja muzejskih predmeta kao svjedoka i dokumenta vremena, sredine i konteksta u kojem su živjeli u primarnom kontekstu ili pak zamrznuli svoj životni ciklus u arheološkom kontekstu. Tu se nalazi temelj i poticaj za maksimalni angažman na očuvanju materijalne strukture sabranih predmeta i na izradi primjerene dokumentacije koja će na informacijskoj razini bilježiti dosegnuta znanja o muzejskim predmetima i njihovim međuodnosima u sva tri poznata konteksta: primarnom, arheološkom i muzeološkom. Sagledavanje i razumijevanje svih zakonitosti i finesa u procesima muzealizacije odabranih predmeta materijalnog svijeta kao potencijalnih nositelja informacija i prijenosnika poruka nužno povezuje prošlost i sadašnjost. To znači da sustavi vrijednosti nisu statički, već i da se unutar muzeološkog konteksta zbivaju interakcije značenja i prosudbi, da predmeti u zbirkama zajedno s kumuliranim znanjem stimuliraju iskaze novih znanja i širenje polja muzealne određenosti. Svijest o neprekinutom stvaranju i prikazivanju znanja ona je dobrobit koju teorijsko muzeološko promišljanje usmjerava prema muzejskoj praksi stimulirajući pozitivno nezadovoljstvo postignutim. I napokon teorijskim se promišljanjem otvaraju široki vidici razumijevanja i unapređivanja komunikacijskih procesa u muzejskoj praksi. Ta temeljna zadaća muzejske institucije, komuniciranje akumuliranog ljudskog znanja i iskustva u širokom rasponu jezika i govora predmeta, a ne njihova transponiranja u jezik i govor ljudi, specifičnost je muzejskog svijeta u odnosu na onaj knjižnica i arhiva, gdje se ljudsko znanje i djelatnost kumuliraju, čuvaju i prenose na jednom od medija. Jezik i govor ljudi, bili oni napisani ili posredovani nekim od suvremenih medija, u muzeju su tek pomoćno sredstvo mogućeg usmjeravanja poruke, dok raznolikost govora stvari daje muzejima draž neposrednosti komuniciranja sa svijetom u malom. Teorijska razina mora otvoriti sve navedene i navedene opcije u procesima odnosa čovjeka prema materijalnoj baštini.

Na **praktičnoj razini** svi se dosezi i saznanja prethodnih razina materijaliziraju u odabiru pravih rješenja koja su očita u svakodnevnom životu muzeja i ljudi koji u njima djeluju. Ravnoteža između prikupljanja, čuvanja i izlaganja muzealija u skladu s prostornim okvirima muzeja temeljna je zadaća, pri čemu sve te tri temeljne aktivnosti moraju biti čvrsto međusobno povezane kako ne bi došlo do bitnog smanjenja bilo koje od njih ili do neprimjerenog isticanja izlaganja, čime se može dovesti u pitanje kvalitetno obavljanje neke druge od

temeljnih muzejskih zadaća očuvanja baštine. Teoretska i povijesna razina ograničavaju neprimjerene praktične pristupe, a istodobno potiču traganja za novim načinom rada primjerenim vremenu u kojem muzej djeluje. Ta stalna aktualizacija muzejskog rada i s tim u vezi praćenje i zadovoljavanje potreba ljudi i društva nužno se razvija na ovoj muzeološkoj razini, kako bi muzej uvijek bio u stanju odgovoriti na izazove trenutka sadašnjosti. Na praktičnoj je razini izrazito važno stimulirati i upravljati kritičkim interdisciplinarnim angažmanom drugih profesija u rješavanju muzejskih problema. Stručnjaci za izgradnju i funkcioniranje muzejskih prostora, za zaštitu i konzerviranje muzejske građe, za uspostavljanje primjerene muzejske okoline, za izložbenu tehnologiju i dizajn, za računalnu podršku i ostale informatičke potrebe, za sigurnost u muzejima, za muzejske knjižnice, dokumentaciju i arhivske fondove, moraju imati suradnike i sugovornike u muzejskoj profesiji koji će moći integralno sagledavati muzeološki pristup onom segmentu baštine koji se u muzeju čuva, ali u biti u stanju razmišljati i djelovati na razini parcijalnog kako ne bi u međusobnom suprotstavljanju parcijalnih stručnih interesa došla u pitanje temeljna svrha muzeja. U tom kontekstu na praktičnoj se muzeološkoj razini valja opirati konzervativizmu, ali i neograničenim inovacijama kako bi se na optimalan način postiglo ono što je upisano kao poslanje muzeja. Na praktičnoj se razini stvaraju modeli ponašanja, pravila rada i priručnici za praktičnu primjenu svih nužnih znanja i vještina koje muzejska praksa poznaje.

Muzeologija je nerazdruživo trojstvo povijesti, teorije i prakse, pri čemu ni jedan od tih segmenata ne može realno više koristiti ako zanemari one druge. Tako će i muzejska praksa biti uspješnija ako se čvršće osloni na iskustvo i znanje, na povijest i teorijsku misao kako se ne bi izgubila u perfekcionističkom detaljiranju čija je temeljna zabluda iluzija da je to nepogrešivi put naprijed.

Muzeologija može pomoći muzejskoj praksi i u poticanju školovanja novih stručnjaka, ali tako da u programima njihova školovanja bude proporcionalan odnos između sagledavanja cjeline muzeološkog pristupa i onih dijelova koji ih osposobljavaju za obavljanje nekog od muzejskih poslova. Spoznaja međuzavisnosti cjelovitosti muzejskog posla i nekog od njegovih dijelova morala bi biti nezaobilazni element muzejskog školovanja. Drugi temeljni kriterij školovanja trebao bi se očitovati u sadržajima koji bi buduće stručnjake stimulirali da u procesima stjecanja znanja traže odgovore na pitanja *što* i *zašto*, a ne samo *kako*. Drugim riječima, da se uče i razvijaju sadržaj i motivacija, a ne samo instrukcija, odnosno da oni budu ispred ili na istoj razini s instrukcijom. Tek s takvim sadržajima poticat ćemo nove stručnjake da razmišljaju o svrsi posla kojim se bave. Treba ih učiti da shvaćaju uzroke i posljedice svoga posla, da povezuju detalje s cjelinom, da probleme shvaćaju integralno, da pronalaze rješenja

koja će unaprijediti cjelovitost muzejskog posla i poslanja, a ne da uče tek kopirati tuđa, ranije pronađena rješenja ili primjenjivati naučene vještine. Valja ih naučiti muzeološki misliti pa će tada moći praktično muzeografski raditi. To ne znači da ih ne treba učiti vještinama i načinima u provođenju niza postupaka. Sve je to nesporno, ali će biti kudikamo bolje ako će se to raditi u kontekstu muzeološke prosudbe problema. Valja ih naučiti misliti o baštini koju čuvaju, proučavaju i čije poruke komuniciraju. Tada će i vještine koje moraju svladati, svaki na svojoj razini odgovornosti, biti primjerenije muzeju kao cjelovitoj muzeološkoj instituciji.

UMJESTO ZAKLJUČKA. Kad je 1965. godine 7. generalna konferencija ICOM-a u New Yorku donijela zaključak da teoretsku muzeologiju valja razvijati na sveučilištima (Maroević, 1998:83), školovanje muzejskih stručnjaka kao sastavni element stvaranja profesije dobilo je međunarodnu podršku. Problem je jedino u tome što je definicija teoretske muzeologije bila dovoljno neprecizna da se u različitim zemljama razvije na različite načine. Shvatimo li je danas kao metaforu koja identificira široki muzeološki pristup koji će pomoći školovanju novih stručnjaka i omogućiti razvitak i unapređivanje muzejskog rada u konkretnom prostoru i vremenu, tada bismo tek u tako protumačenom značenju pojma *teoretski* sintagmu *teoretski pristup* spomenut u naslovu naše današnje rasprave mogli shvatiti kao akademski muzeološki okvir unutar kojega se razvija muzejska praksa. Tek ćemo s takvim pristupom biti u stanju upravljati promjenama koje nailaze i integriraju se u muzejsku praksu mijenjajući često pojam i strukturu muzeja.

LITERATURA

- 1 Maroević, I. (1998) *Introduction to Museology – the European Approach*, Verlag Dr. Christian Mueller-Straten, München.
- 2 van Mensh, P. (1992) *Towards a Methodology of Museology*, doktorska disertacija, rukopis, Sveučilište u Zagrebu.

* Tekst prof. dr. Ive Maroevića je uvodno izlaganje pročitano na zajedničkom sastanku ICOFOM-a, ICTOP-a i INTERCOM-a u okviru Generalne konferencije ICOM-a, Barcelona, srpanj 2001.

and museum presentation change, but there is also a growth in the percentage of the rejection and withdrawal from museums of objects that are no longer included in the mission statement. All forms of the protection of the museum holdings are being intensified; new ones are being introduced that improve the existing practice, while preventive protection is becoming and almost "sine qua non" with all of its criteria, procedures and equipment that frequently change our previous image of museums. Polyvalent research has led to new valorisations of museums holdings. Objects have been given more layers of meaning that can be viewed and studied in a multidisciplinary and an interdisciplinary form. Far-reaching changes have also occurred in museum communication. From permanent exhibitions to temporary or thematic exhibitions, from all the forms of publication that include not only books, catalogues and other classic publications but also, on an equal basis, the production of CDs, videocassettes and endless web pages.

In the classical world of museums changes are evident in the way large thematic exhibitions are being organised with objects from other museums and other environments being exhibited creating new systems of knowledge that have previously existed only on the imaginary level. This has led to the exponential growth of the usefulness of museum objects along with the dimension and the accessibility of the unconventional transfer of knowledge. Multimedia have become a normal means of transferring messages at exhibitions, of creating a visual surrounding support from the real world to that world of artefacts, products of nature and products of the mind that live and are being exhibited in a museum context. Museology is the indivisible trinity of history, theory and practice, where none of these segments can be realistically used to a greater extent if it neglects the other two. In this way museum practice will be all the more successful if it relies on experience and knowledge, on history and theoretical thought so as not to lose itself in perfectionist search for details whose basic misconception is the illusion that it represents the infallible way forward. The theoretical approach is only one of the segments of the academic approach to the museum phenomenon whose practice we observe and participate in.

In 1965, when the 7th General Conference of ICOM in New York adopted the conclusion that theoretical museology should be developed in universities for educating museum professionals, it received international support as an integral part of creating the profession. The problem, however, is that the definition of theoretical museology was so broad that it led to it being interpreted in different ways in different countries. If we understand it today as a metaphor that identifies a broad museological approach that will aid in the training of new professionals and enable the development and promotion of museum work at a given place and time, then we could take that interpretation of the term *theoretical* in the phrase *theoretical approach* mentioned in the title as the academic museological framework within which museum practice is being developed. It is only through this approach that we will be able to manage changes that are coming and are being integrated into museum practice, altering frequently the meaning and structure of museums.

MANAGING CHANGE: NEW THEORETICAL APPROACHES TO MUSEUM PRACTICE

We witness everyday change in the world. These changes are the result of a dynamic social and economic development that tends towards globalisation, extremely rapid technological advances, changes in nature, new needs and aspirations of people in all aspects of their life, ranging from individuals to various social groups. In this way all these processes are reflected in museum practice in all of its forms, but to a varying extent, depending on the museum.

We will try to give a brief overview of the manifestation of these changes in museum practice.

Almost everyday the criteria and incentives for collecting